

stolci sedí, málo má rozumu; oč ho má ještě méně, když na poduškách leží? Tehdy opravdu se hodí spíše k tomu, aby se poznamenala s mužem, nežli aby bojovníkům vynášela nálezy. Vždyť je věc jistá, že všechny ženy mají dlouhé vlasy, ale krátký rozum. Lépe by bylo mužům umřítí než to trpět. Nás jediné opustila příroda k hanbě všem národům a kmenům, že nemáme správce ani mužskou vládu a že na nás doléhají ženská práva.“

Nato paní svou pohanu tajíc a bolest v srdci ženským studem zastírajíc, usmála se a pravila: „Tak jest, jak díš; žena jsem, jako žena žiji; ale snad proto si myslíte, že málo mám rozumu, že vás nesoudím metlou železnou, a poněvadž žijete bez bázně, právem mne nedbáte. Neboť kde je bázeň, tam je i kázeň. Ale nyní je velmi zapotřebí, abyste měli správce ukrutnějšího, než je žena. Tak také holubi pohrdli kdysi bělavým luňákem, jehož si zvolili za krále, jako vy mnou pohrdáte, a knížetem sobě učinili jestřába, mnohem ukrutnějšího, jenž vymýšleje si viny, jal se zabíjetí vinné i nevinné; a od té doby až podnes požívá holuby jestřáb. Jděte nyní domů, a koho vy si zítra vyvolíte za pána, toho si já vezmu za manžela.“

Mezitím povolala své sestry, jimiž zmítaly podobné vášně; jejich čarodějnickým uměním rovněž jako svým vlastním šálila lid ve všem; bylať Libuše sama, jak jsme se výše zmínili, prorokyní jako Cumská Sibylla, druhá sestra byla kouzelnicí jako Medeia z Kolchidy a třetí čarodějkou jako Kirké Aiaiská. O čem se té noci uradily ony tři Eumenidy anebo co tajného ujednaly, nebylo sice známo, avšak ráno se všem zjevilo nad slunce jasněji, když jejich sestra Libuše označila místo, kde se tajil jejich budoucí kníže, i jeho jméno. Neb kdo by si byl pomyslel, že si knížete povolají od pluhu? Nebo kdo mohl vědět, kde oře muž, který se měl státí správcem lidu? O čem by však nevědělo věštecké nadšení? Anebo čeho by nedokázalo čarodějné umění? Sibylla dovedla předpovědětí národu římskému pořad osudu skoro až do soudného dne, ba – lze-li tomu věřit – věštila též o Kristu, neboť kterýsi učitel církevní v jednom svém kázání uvádí verše Vergiliovy, o příchodu Páně podle věštby Sibylliny složené. Medeia dovedla bylinami a čáry často z nebeské báně svězti Hyper-

ona a Berecynthii, dovedla deště, blesky a hromy vylákati z oblaků, dovedla starce krále Ejaka omladiti. Čáry Kirčinými byli proměněni druhové Ulixovi v rozmanitá zvířata a král Picus v datla; ten se podnes jeho jménem po latinsky tak nazývá. Jaký div? Jak znamenité věci provedli v Egyptě svým uměním čarodějníci! Ti svými kouzly učinili tolik divů, kolik prý jich z moci Boží způsobil služebník Boží Mojžíš. O tom však dosti.

V.

Druhého dne, jak bylo nařízeno, bez prodlení svolají sněm a shromáždí lid, sejdou se všichni dohromady a žena, sedíc na vysokém stolci, mluví k hrubým mužům: „Jak jsi politování nadmíru hoden, ó lide, jenž neumíš svobodně žítí, svobodu, kterou žádný dobrý muž neztrácí leda s životem, tou vy ne bezděky zhrdáte a nezvyklé porobě dobrovolně poddáváte své šije. Běda, pozdě budete toho márně litovati, jako litovaly žáby, když vodní had, jež si učinily králem, počal je usmrcovati. Nebo nevíte-li, jaká jsou knížecí práva,

zkusím jen několik slov vám povědět o této věci.

Předně snadno je knížete dosaditi, ale nesnadno dosazeného sesaditi. Neboť v této chvíli jest ten muž pod vaší mocí, ať ho povýšíte za knížete čili nic. Jakmile však bude povýšen, vy a vše, co máte, bude v jeho moci. Před jeho tváří se budou třásti jak v zimnici vaše kolena a oněmělý jazyk přilne k suchému patru. K jeho hlasu jen tak že budete z velikého strachu odpovídati: „Ano pane; ano pane,“ až on pouhým pokynem svým bez vašeho mínění toho odsoudí, onoho dá zabítí, jednoho rozkáže vsaditi do vězení, jiného oběsiti na šibenici. Vás samé a z vás, kterých se mu zachce, jedny učiní sluhy, jiné sedláky, jiné poplatníky, jiné výběřčími, jiné katy, jiné biriči, jiné kuchaři, pekaři nebo mlečí. Ustanoví sobě i plukovníky, setníky, šafáře, vzdělavatele vinic a polí, též žence, kováře zbraní, kožišníky a ševce. Vaše syny i dcery postaví do svých služeb, také z vašeho skotu, z koní a klisen neb z dobytka právě nejlepší si vezme podle své libosti. Všechno, co máte lepšího ve vsích, na polích, rolích, lukách

a vinicích, pobere a obrátí v svůj prospěch. Ale proč vás dlouho zdržují? Nebo nač to mluvím, jako bych vás chtěla strašiti? Trváte-li na svém předsevzetí a nemýlíte-li se ve svém přání, oznámím vám jméno knížete i místo, kde jest.“

K tomu sprostý lid zajásá zmateným křikem; všichni jedněmi ústy žádají, aby jim byl dán kníže. K nim ona: „Hleďte,“ dí, „hle, za oněmi horami“ – a ukázala prstem na hory – „je neveliká řeka Bílina a na jejím břehu je viděti vesnici, jež slově Stadice. V jejím obvodu jest úhor, zděli i zšíři dvanácti kročejů, jenž kupodivu, ač leží mezi tolika poli, přece nenáleží k žádnému poli. Tam váš kníže oře s dvěma strakatými voly; jeden vůl má vpředu dokola bílý pás a bílou hlavu, druhý jest od čela po zádech bílý a zadní nohy má bílé. Nyní, je-li vám libo, vezměte mou řizu, plášť i přehozy, jaké sluší knížeti, jedte vyříditi tomu muži vzkaz ode mne i od lidu a přiveďte sobě knížete a mně manžela. Muž má jméno Přemysl. Ten na vaše hrdla a hlavy vymyslí mnohá práva, neboť to jméno latinsky zní praemeditans [rozmyšlejší] nebo superexcogitans [přemýšlejší]. Jeho potomstvo bude v celé této zemi panovati na věky věkův.“

VI.

Zatím byli určeni poslové, aby tomu muži přednesli vzkaz své paní i lidu. Když paní viděla, že jaksi, neznajíce cestu, váhají, pravila: „Co váháte? Jděte bez starosti, sledujte mého koně, on vás povede pravou cestou a dovede zase zpět, neboť tu cestu nejdnou šlapal.“

Lichá šířl se pověst a zároveň mínění křivé,
že paní sama vždy za nočního ticha tu bájnou cestu na koni tam konávala a před kuropěním se vracívala; tomu

„ať žid Apella věřt“.

Co dále? Kráčejí poslové moudře neučení, putují vědomě nevědomí, držíce se stop koně. Již přešli přes hory, již již se blížili ke vsi, kam měli dojiti. Tu jim přiběhl jakýs chlapec vstříc i tázali se ho řkouce: „Slyš, dobrý chlapče, jmenuje se tato ves Stadice? A jestliže ano, je v ní muž jménem Přemysl?“ – „Ano,“ odpově-

děl, „je to ves, kterou hledáte, a hle, muž Přemysl nedaleko na poli popohání voly, aby dílo, jež koná, hodně brzo dokonal.“ Poslové přistoupivše k němu pravili:

„Blažený muži a kníže, jenž od bohů nám jsi byl zrozen.“

A jako mají sedláci ve zvyku, že jim nestačí jednou to říci, plnou hubou opakují:

„Zdráv buď kníže, buď zdráv, tys oslavy nad jiné hoden, vypřáhni od pluhu voly, změň roucho a na koně vsedni!“

Přitom mu ukáží roucho i koně, který vtom zaržál.

„Paní naše Libuše i všecken lid vzkazuje, abys brzy přišel a přijal panství, jež je tobě i tvým potomkům souzeno. Vše, co máme, i my sami jsme v tvých rukou; tebe za knížete, tebe za soudce, tebe za správce, tebe za ochránce, tebe jediného sobě volíme za pána.“ Při té řeči se ten muž moudrý, jako by předvídal budoucnost, zastavil, otku, kterou držel v ruce, vetkl do země a pustiv voly zvolal: „Jděte tam, odkud jste přišli!“ Ti, ještě než to dořekl, z očí zmizeli a nikdy více se neobjevili. Ale líska, kterou do země vetkl, vyrazila tři velké ratolesti, a to, což jest ještě podivnější, i s listím a ořechy. A muži vidouce, co se tu děje, stáli zaraženi. On je vlídně jako hostitel pozval k snídani, vyňal z lýkové mošny plesnivý chléb a kus sýra, mošnu položil na trávník místo stolu, na to režný ubrus a tak dále. Zatímco svačili a vodu ze džbánu pili, dvě ratolesti nebo odnože uschly a odpadly, ale třetí velmi rostla do výše i šíře. To naplnilo hosty ještě větším podivem a bázní. A on dí: „Co se divíte? Vězte, že se z našeho rodu mnoho pánů zrodí, ale jeden pokaždé bude panovati. Ale kdyby vaše paní nebyla s tou věcí tak spěchala, nýbrž na krátký čas byla vyčkávala běhu osudů, že by nebyla pro mne tak brzy poslala, měla by vaše země tolik pánů, kolik by příroda vydala na svět knížecích synů.“

VII.

Potom oděn v knížecí roucho a obut v královskou obuv vsedne oráč na bujného oře, avšak nezapomínaje na svůj stav, vezme s sebou své střevice, zcela z lýčí ušité, aby je dal schovati pro bu-

doucnost; a chovají se na Vyšehradě v knížecí komoře až podnes a na věčné časy. Ubírali se nadcházkami a poslové ještě si netroufali s novým pánem důvěrněji mluvit, ale jako holubi, když k nim někdy nějaký cizí přiletí, z počátku se ho bojí, brzy však při letu samém mu přivyknou a jako za svého jej mají a milují, tak oni při jízdě hovořili a povídáním si cestu krátili, a přitom vtipkujíce a žertujíce, na únavu zapomínali.

Tu se stalo, že se jeden, zvláště smělý a od řeči, zeptal: „Pane, pověz nám, proč sis u nás dal schovat tyto lýkové střevíce, jež nejsou k ničemu, než aby je člověk zahodil; nemůžeme se tomu dosti vynadiviti.“ On jim odpověděl: „Na to jsem je dal a dám schovati na věky, aby naši potomci věděli, odkud vzešli, a aby byli vždy živi v bázni a nejistotě a aby lidí sobě od Boha svěřených nespravedlivě neutiskovali z pýchy, poněvadž všichni jsme si od přírody rovni. Nyní však ať se smím zase i já vás zeptati, zda je chvalitebnější z chudoby se povznést k hodnosti, či z hodnosti upadnouti v chudobu? Odpovíte mi ovšem, že je lépe povznést se k slávě než upadnouti v nouzi. Ale jsou mnozí ze vzneseného rodu vzešli, potom však v potupnou nouzi a v neštěstí upadli, kteří hlásajíce jiným, jak jejich předkové byli slavní a mocní, nevědí, že tím sami sebe ještě více tupí a hanobí, poněvadž sami pozbyli svou nedbalostí toho, čeho oni nabyli svou přičinlivostí. Neboť štěstěna stále jako v kostky hraje svým kolem tak, že brzy ty povznese na vrchol, brzy ony uvrhne do propasti. Tím se stává, že se světská hodnost, jež bývá někdy k slávě, ztratí k hanbě. Ale chudoba, překonaná ctností, neskrývá se pod vlčí kůže, nýbrž svého vítěze, jež zprvu s sebou strhla do hlubin, povznáší k hvězdám.“

VIII.

A když cestu dokonali a již již se blížili k hradu, pospíšila jim vstříc paní, obklopená svými dvořany. Podavše si ruce, vešli s velikou radostí do příbytku, posadili se na pohovkách, občerstvili se darem Cereřiným a Bakchovým a ostatek noci věnovali Venuš a Hymenaeovi.

Tento muž, jenž vpravdě pro svou mužnost zasluhuje slouti mužem, upoutal zákony tento bezuzdný kmen, nezkrocený lid mocí zkontrolil a uvedl v poddanství, jež jej i dnes tíží, též vydal všechna práva, jimiž se tato země řídí a spravuje, sám s Libuší samou.

IX.

V době těchto prvních počátků práv jednoho dne řečená paní, jsouc věštným duchem nadšena, před svým mužem Přemyslem a v přítomnosti starších lidu takto věštila:

*„Spatřuji hrad, který pověstí nebes se dotkne,
ve hvozďe leží místo – je vzdáleno ode vsi této
na třicet honů a mez mu určují ultavské vlny.“*

Toto místo na severní straně pevně chrání hlubokým údolím potok Brusnice, na jižním však boku široká hora velmi skalnatá, která se od skal [latinsky petrae] nazývá Petřín, převyšuje okolí. Hora toho místa se zkrucuje na způsob delfína, mořského vepře, směrem až k řečené řece. Až tam přijdete, naleznete člověka, an uprostřed lesa teše práh domu. A protože se u nízkého prahu i velcí pánové sklánějí, podle této příhody hrad, jež postavíte, nazvete Prahou. V tomto hradě někdy v budoucnosti vzejdou dvě zlaté olivy, jež svými vrcholy proniknou až do sedmého nebe a po všem světě budou zářiti svými divy a zázraky. Budou je oběťmi a dary ctíti a jim se klaněti všechna pokolení země české a ostatní národové. Jedna z nich bude slouti Větší sláva [Václav; lat. Maior Gloria], druhá Voje útěcha [Vojtěch; lat. Exercitus Consolatio].“

Byla by více mluvila, kdyby nebyl pekelný věštecký duch prchl z božího tvora. Ihned krácejí v staletý hvozď a naležše dané znamení vystavějí na řečeném místě hrad Prahu, vévodící celým Čechám.

A poněvadž toho času dívky této země, dospívající beze jha, usilujíce jako Amazonky o vojenské zbraně a vůdkyně si volíce, vojensky sloužily stejným způsobem jako mladí mužové a po mužsku si hleděly lovu v lesích, nebrali si muži jich, nýbrž ony